

MANSIO SAU VILLA RUSTICA LA GÂRLA MARE ?

Una din descoperirile importante ale Daciei romane din ultimii ani a fost complexul de clădiri denumit *villa rustica* de la Gârla Mare, care în mod surprinzător a oferit un material divers, dar spectaculos în același timp pentru un complex rural. Ioan Stângă, care a cercetat ani la rândul acest complex, a realizat monografia sitului, înregistrând cu deosebită acribie, în mod corect, inventarul descoperit¹.

Întregul complex de construcții ridicat pe malul Dunării, lângă borna km fluvială 840, nu era încadrat într-un perimetru înconjurat cu ziduri. El era format din mai multe edificii distincte: două clădiri parțial păstrate, distruse de cursul actual al fluviului (clădirile 3 și 4), flancau întregul complex². Alte două construcții din piatră sunt centrale, notate de Dl I. Stângă cu 1 și 2 (numerotare pe care o menținem). Prima clădire (D: 42,5 x 42 m) prezintă în colțul de sud-vest un turn, de fapt întreaga latură de sud este dublată cu un zid interior³. În interiorul acestui perimetru, compus probabil din mai multe edificii, a fost dezvelită o construcție (D: 15 x 10,5 m). A doua construcție (2), aflată la 140 m est de prima, pe o a doua terasă a Dunării (D: 27 x 13,30 m), era compartimentată în 6 încăperi. În ultima încăpere a fost dezvelită o vatră lipită de peretele vestic al camerei. La această construcție au fost identificate două etape de folosire⁴, neprecizate în timp. Clădirea era construită din piatră, având podeaua din lut bătut. Destinația construcției, în opinia autorului săpăturilor, ar fi magazie-depozit, judecând pe baza inventarului compus mai ales din ceramică de uz cotidian, amfore, *mortaria* etc.

O construcție (nr. 5) era formată doar din trei laturi, deschisă spre est, cu zid median de sprijin. O vatră pătrată (D: 1,30 x 0,90 m) avea la bază mortar și *cocciopesto* (?). Un cuptor de olar cu pilon central a fost descoperit în zona centrală a complexului de clădiri. Întregul inventar arheologic a fost publicat sistematic, pe categorii, cu datările corespunzătoare. Surprinzătoare este lipsa de poziționare exactă a locului descoperirii pieselor, ceea ce îngreunează o analiză intrinsecă a sitului.

La prima vedere, după amplasamentul construcției în teren, am putea avea o *villa rustica* cu clădirile risipite, pe un areal dat. Se observă clar faptul că toate construcțiile (cu excepția celei atelier) sunt orientate cu deschiderea spre sud,

¹ Stângă 2005, lucrarea este un model în acest sens.

² Stângă 2005, pl. IV.

³ Stângă 2005, p. 27-29.

⁴ Stângă 2005, p. 30-32.

ceea ce nu poate fi întâmplător. Ele sunt orientate în special spre locul principal de acces (dinspre Dunăre). Deci, ar însemna că activitatea celor care locuiau în aceste construcții era navigația sau trăiau dintr-o ocupație adiacentă ei (pescuit, comerț etc.).

Inventarul arheologic descoperit este extrem de interesant, sub toate aspectele, întrucât oferă o imagine de ansamblu aparte prin diversitatea pieselor, de la obiecte de uz comun, de cult, importuri puține și o mare cantitate de piese de echipament militar, ceea ce este cumva atipic într-o construcție rurală romană cunoscută până acum în Dacia.

Piese de echipament și harnașament militar sunt cele mai numeroase (vezi pl. XXX/3, 4; XXXI/25-45; XXXIV/1-7,20-22; XXXV/1-35; XXXVI/19, 20; XXXVIII/ 1,4; XLI/14,15,18,19). La acestea se adaugă mai multe tipuri de fibule care erau purtate și de militari (pl. XXVII/1-1; XXXI/1-12; XXIX/1-18; XXX/5-17).

Alături de un atelier de olărie a putut funcționa și un altul, de prelucrare a fierului și bronzului, judecând după piesele de la planșa XXXII/ 8-31.

Un alt aspect nu mai puțin revelator îl reprezintă inventarul numismatic: dintr-un total de 108 piese, 28 au fost emise la Niceea. Ele sunt monede de un tip aparte, cu valoare de as, emise pe durata campaniei împotriva perșilor întreprinsă de Severus Alexander, respectiv în anii 232-233⁵. Este centrul cu cele mai numeroase descoperiri de acest gen din Dacia. Acest lucru nu este întâmplător; el argumentează o altă destinație pentru acest complex de clădiri de la Gârla Mare.

Cursus Publicus reprezintă în lumea romană serviciul rapid de transport de persoane și bunuri organizat de Stat⁶. Pentru desfășurarea lui, Statul a organizat puncte de sprijin pe traseul drumurilor publice, cunoscute sub numele de *mutationes* și *mansiones*, locuri unde se puteau procura mijloace de transport, animale și personal și mai ales unde călătorii se puteau odihni. O *mansio* trebuia să dețină, alături de edificiul central, camere de dormit (*cubicula*), sala de masă (*taberna*), băi, ateliere, depozite etc.⁷. Ea reprezenta o stație de drum obligatorie sau nu, după cca 37 km, după cum sugerează *Tabula Peutingeriana*.

În literatura de specialitate referitoare la acest subiect s-au conturat trei criterii care definesc o *mansio*:

1. prezența unui număr de clădiri cu destinații diferite, dispuse de-a lungul unor căi de comunicație importante; ele erau incluse într-un perimetru;
2. sunt construcțiile amplasate de-a lungul unor căi rutiere rurale, având același rost.
3. clădiri dispuse la intrarea în orașe sau în *vici militares*, fiind construcții singulare, având alături complexe de băi⁸.

În apropierea unei *mansio* se puteau desfășura activități economice, putând exista diferite ateliere de prelucrare a metalului, fierării sau de altă natură.

⁵ Benea 2006, p. 693-698.

⁶ Chevallier 1997, p. 281; Bender 1975, p. 131-133.

⁷ Corsi 2000, p. 175.

⁸ Corsi 2000, p. 40; Panaite 2004, p. 186.

Aceste stații de drum se află sub conducere militară, având în vedere importanța și siguranța traficului rutier pe drumurile imperiale. Comanda lor o dețin *beneficiares consulares* sau *legionis*.

Până acum în Dacia, în afara clădirii cercetate parțial de la Lăpușnicel, identificată corect de la început, nu avem prea multe date⁹. La aceasta s-ar putea adăuga complexul tipic (edificiu cu băi adosate), cel de la Dalboșeț, în curs de cercetare de către Universitatea de Vest¹⁰.

Revenind la complexul de la Gârla Mare, amplasarea sa la peste 37 km aval de Drobeta constituie un element definitoriu în atribuirea lui unei *mansio*. El a servit nu numai relațiilor interumane legate de comerț, cât mai ales a fost un nod important de comunicații militare între Dacia și Moesia Superior și Inferior. Avantajul condițiilor naturale a jucat un rol important în fixarea sa în acel loc, permițând trecerea rapidă cu corăbiile în sudul Dunării.

Informațiile cele mai importante în acest sens ne sunt oferite de numărul mare de monede de Niceea emise în timpul campaniei lui Severus Alexander, când un eșalon din armata Daciei (poate doar efectivele din Dacia Inferior ?) a trecut fluviul prin acest punct.

Prezența în număr mare a pieselor de echipament și harnașament militar constituie, de asemenea, un argument în acest sens.

În acest moment Gârla Mare se integrează sistemului de comunicații terestre și fluviale interprovinciale, fiind amplasată de sine stătător, izolată de o așezare rurală. Faptul că aici se constată doar două faze de locuire nu trebuie să ne mire: probabil locul a funcționat până la abandonarea Daciei, poate și după această dată. Sugerăm acest lucru având în vedere că cele mai numeroase informații despre *mansiones* există din secolul IV p. Chr. Prezența unor ateliere cu caracter privat nu contravine destinației, ci dimpotrivă o confirmă, aici schimbul cu așezările rurale din sudul Dunării și chiar din Dacia a creat o mică piață de desfacere rentabilă.

Ceea ce poate crează o undă de îndoială în identificarea edificiului ar fi lipsa până acum a unui perimetru zidit, dar acest lucru nu era obligatoriu, el putând fi și un val de pământ ale cărui urme nu au fost încă descoperite.

Un rost de *mansio* trebuie să fi avut și Sucidava, ridicat lângă o *civitas* cu un birou vamal, neconfirmat încă pe teren. Probabil între cele două centre să mai fi existat unul, necunoscut încă.

DOINA BENEĂ

⁹ Bozu, Petrovsky 1977, p. 151-154; Panaite 2004, p. 190-191

¹⁰ Mariana Crînguș și Atalia Ștefănescu au condus lucrările la acest complex; vezi Cronica 2001-2004.

MANSIO OR VILLA RUSTICA AT GÂRLA MARE ?

ABSTRACT

We have analyzed the main elements of the *villa rustica* from Gârla Mare. The conclusion we have reached was that this was a *mansio* that had played a very important part in the inter-provincial relations between Moesia Superior and Inferior.

LIST OF FIGURES

Fig. 1. - Building complex from Gârla Mare.

Abrevieri bibliografice

- Benea 2006 - Doina Benea, "Dakien im Orientfeldzug des Severus Alexander. Die in Nicăa geprägten Munzen", în *Fontes Historiae. Studia in honorem Demetrii Protase*, Cluj-Napoca, 2006, p. 693-698.
- Bozu, Petrovszky 1977 - O. Bozu, R. Petrovszky, "O mansio, statio la Lapușnicel", în *ActaMP*, I, p. 151-154.
- Chevallier 1997 - Chevallier R., *Les voies romaines*, Paris, 1997.
- Corsi 2000 - C. Corsi, *Le strutture di servizio del Cursus Publicus in Italia. Ricerche topografice e evidenze archeologiche*, BAR, 2000.
- Panaite 2004 - A. Panaite, "Villa Rustica or Mansio ?", în *Ephemeris Dacoromana*, 12, 2004, p. 185-191.
- Stângă 2005 - I. Stângă, *Villa Rustica de la Gârla Mare judetul Mehedinți*, Craiova 2005.

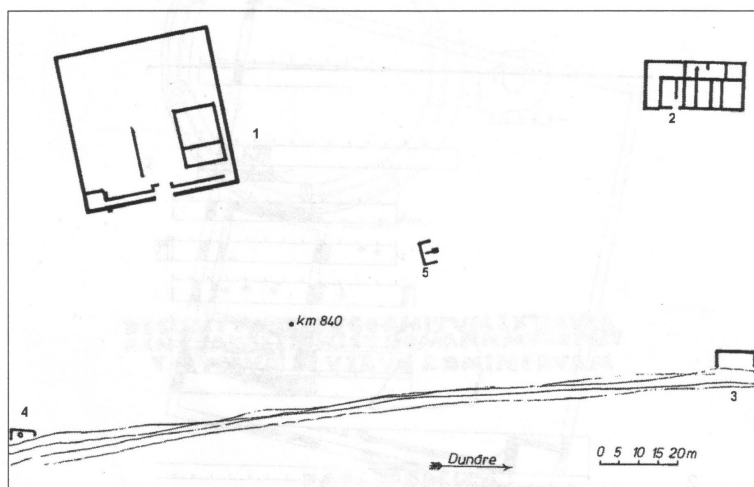

Fig. 1. - Complexul de clădiri de la Gârla Mare (apud Stângă 2006, pl. IV).